FASİKÜL 32 – SAYFA 50

Çeviri: Anita Tatlıer

OSMANLI İMPARATORLUĞUNUN ASKERİ DÜZENİ HAKKINDA

YENİÇERİLER (*)

Hikmet Turhan Dağlıoğlu

Osmanlı Hükümetleri tarafından kazanılan zaferlere büyük katkıda bulunan faktörlerden biri olan yeniçeri düzeni I.Murat'ın hükümdarlığı sırasında kuruldu.Tıpkı diğer Osmanlı kurumlarının yaratılmasında olduğu gibi burada da, zaten sırasıyla (Gilmanı-hara) ve (Memaliki-Sultaniye) adları ile tanınan düzenli ve sürekli bir orduya sahip Anadolu Selçukluları ve Mısır Memlukluları titizlikle örnek alındı.

Balkanların fethi, yeterli biçimde piyade eriyle donanmış bu ilginç ordu sayesinde gerçekleşti.

* kabartmalar M.Ferriol'un eserinden alındı:

resim: Yeniçeri Ağası (komutanı)

Bu düzenin yaratılmasının tam olarak hangi tarihe dayandığı biinmemektedir. H.A.Gibbons'a göre, -The Foundation of the Ottoman Empire. Oxford 1916 -kitabının ünlü yazarı, iki yüzyıl boyunca son derece gıpta edilen ve benzeri bulunmayan Osmanlı imparatorluğu askeri gücünü Orhan ve halefi Murat'a borçludur.

Osmanlılar sürekli bir ordunun düzenlenmesi hususunda Batılılara öncelik etti, gerçekten de III.Edouard'ın hükümdarlığı sırasında, 1346'da Crécy savaşına katılan düzenli orduların iş başına getirilmesi çok daha yakın bir tarihtedir; öte yandan VII Charles'ın Okçu- Frankları olarak anılan piyade eri ordusu ancak bir yüzyıl sonra kurulmuştu.

İşte Avusturyalı ünlü tarihçi ve doğubilimci baron von Hammer'in "Osmanlı İmparatorluğu Tarihi" adlı eserinden alınan birkaç satır: "Alaettin Paşa, Orhan'ın ağabeyi, ilk kez paralı askerlerden oluşan sürekli bir ordu meydana getirdi; bunlara "Yeniçeri" ismi verildi, diğer bir deyişle, daha sonra Batılı tarihçiler tarafından "janissaire" olarak anılan yeni askerler. Genç yeniçeriler, coşkulu başkanları yönetiminde her şeyden önce açlık ve yorgunluğu yenmek için eğitim görüyordu. Zaten bunun karşılığını da cömertçe alıyorlardı; işte bu nedenle, bu elit askerler, çok kısa bir süre içinde, bu denli parlak zaferler elde etti".

Bu düzenin yaratılmasının başlıca sebeplerinden biri, işgal edilen ülkelerde güvenliği sağlamak amacıyla ya da yeni fetihler için bizzat Sultan'ın emrinde olacak daha büyük ve daha iyi donanımlı bir orduyu

gerektiren Osmanlı fethinin yayılması oldu. Tarihçiler, örgütleyici yetenekleri zaten bilinen Çandarlı Halil'i, bu konuda harcadığı çabalardan dolayı överler. Hemen hemen bütün yeniçeriler Bektaşi tarikatındandı -bir tür müslüman protestanlık; tıpkı bunun kurucusu ünlü Hacı Bektaş gibi, onlar da beyaz bir başlık takarlardı. Bu doktrin çoğunlukla kökenleri hristiyan ailelere dayanan yeniçerilere manevi destek sağlamıştı.

Yeniceri ordusu savaş tutsakları ve devşirmelerden oluşuyordu.

Savaş tutsaklarının büyük bir kısmı (5/1), Anadolu'da türk ailelerinin yanında ülkenin dili ve geleneklerini öğrendikten sonra, yeniçeri ocağına kaydedilmişti.

"Devşirmeler" e gelince, bunlar çok genç yaşta Osmanlı uyruklu hristiyan ailelere ilişkin özel bir yasanın yönetmelikleri uyarınca işe alınmıştı. Bu ikinci kaynak özellikle barış zamanlarında yeniçeri ordusunu besliyordu.

Askerlik hizmeti sürekli olduğu için bu ordu üyeleri bekardı. Her "Orta" yani her Bölük özel bir odaya sahipti. Yeniçerilerin hemen hemen tüm kışlaları Edirne'de inşa edilmişti; bu İstanbul'un Osmanlı imparatorluğunun başkenti ilan edildiği tarih olan 1466 yılına kadar sürdü.

Mahmut Şevket Paşa, Osmanlı İmparatorluğunun askeri düzeni ve tutumu hakkında" isimli eserinin ilk cildinde yeniçerileri o dönemde Kapukulu lakaplı Muhafız Askerler olarak temsil eder. Bunlar Ulufe olarak anılan aylıklar alıyordu ve özellikle başkentte ve nadiren stratejik öneme sahip kalelerde hizmet ediyordu.

Kapukulu piyade sınıfı yedi alt bölüm ya da ocakdan oluşuyordu, bunlar:

1. yeniçeriler,

resim: bir yeniçeri

2. Acemiler
3. Piyade erlerini silah ve teçhizatla donatmakla yükümlü askerler
4. Topçular
5. Topçu erleri
6. Bombacılar
7. Su taşıyıcıları

Yeniçeri ordusu 196 bölük ya da ortadan oluşuyordu; bu "Yeniçeriağasının" büyük komutanlığı altındaydı; yüksek rütbeli yetkililer şu isimlerle anılıyordu: Sekbanbaşı, Kul Kethudası, Zağarcıbaşı, Turnacıbaşı, Muhzırağa, vs; ayrıca her bölüğe bir Çorbacı başkanlık ederdi. Yeniçerilerin rütbelerinin mutfak işlevine göre atfedildiğini burada belirtmek gerekir.

Her bölük, balık, anahtar, çadır, bayrak vs.biçiminde kendine özgü bir simgeye sahipti.

İlerleyen yıllarda yeniçeriler kol ve baldırlarına dövme yaptırma alışkanlığını geliştirmişti.

Yeniçerilerin sayısı giderek çoğaldı; Kanuni Sultan Süleyman hükümdarlığında 12000 olan bu rakam II Mahmut döneminde 45000e, XVIcı Yüzyılda 70000e, III. Selim hükümdarlığı sırasında 110.000e ve nihayet II. Mahmut döneminde 140000e ulaştı, öyle ki XVIIIci yüzyılda 3000 askerden oluşan bölükler mecuttu.

Yeniçeriler "Ulufelerini" her üç ayda bir olmak üzere yılda dört kez alıyordu. Söz konusu tören bizzat Sultan'ın önünde gerçekleşirdi. Akçeler titizlikle kırmızı deri kasalara konurdu. Yerleşik bir geleneğe göre, Sultanlar Yeniçeri ocaklarına kaydedilirdi; bunlar "Yeniçeriağası" kıyafetinde, Ulufelerini almak için şahsen gelirlerdi ve "yeniçeriağasının" kışla girişinde kendilerine sunduğu kupadan şerbeti güven simgesi olarak içmeyi unutmazlardı.

Nişancılık yeniçerilerin en rağbet ettikleri spordu, bu çabaları zafer ve ödülle taçlanmıştı. Ateşli silahların icat edilmesinden sonra ok atma tamamen değilse bile hemen hemen terk edildi.

Resim:
Yüzbaşı

Aşçı

XVIIci yüzyılda bütün yeniçeriler silahlarla donatılmıştı buna rağmen, hançerlerini, bıçaklarını ve sapları fildişi ya da sedef süslü kılıçlarını bırakmamışlardı.

Yüzyıllar boyu haklı bir üne kavuşmuş, Osmanlı imparatorluğunun üç kıtada yayılmasının başlıca aracı olmuş yeniçerilerin düzeni zamanla yozlaştı öyle ki, bunun ortadan kaldırılması birçok Osmanlı Sultanının tek kaygısı haline geldi.

İşte Kanuni Sultan Süleymen'ın yanında Avusturya Kralının Elçisi Busbecq'in "türk mektuplarından" alınan birkaç satır:

"Yeniçerileri ilk kez Buda'da gördüm; bu türklerin kendi piyade erlerine verdiği isimdir; bunların sayısı 12.000dir ve Osmanlı imparatorluğunun bütün topraklarına dağılmışlardır. Bunlar ikişer ikişer beni ziyaret ediyrolardı, yemek odasında en büyük saygıyla beni selamlıyorlar ve bir sümbül demetini bana sunmayı da ihmal etmiyorlardı; sonra yavaş yavaş kapının önüne kadar geri gidiyorlar ve orada kollarını kavuşturmuş, gözlerini sabit yere dikerek ayakta ve hareketsiz duruyorlardı.

Bilmediğiniz takdirde, onların daha çok rahip olduklarını düşünebilirdiniz; fakat aslında gittikleri her yere dehşet saçan bu yeniçerilerdi.”

Bu sözler yeniçerilerin tabi oldukları ciddi rejimi göstermeye yeterlidir. Bu disiplin birçok yüzyıl boyunca sürdü. Akşam duasından sonra, yeniçeriler kendi kışlalarında ya da askeri kamplarda toplanıp müslüman rahiplerin vaız ve tavsiyelerini dikkatle dinlerlerdi; böylece kendi ahlak ve dürüstlüklerini korumayı başarıyorlardı. Bu düzen XVIIIci yüzyılda tamamen yozlaştı. Tarihimizin kanlı devrimlerinin bütün sayfaları, kazanlarını isyan işareti olarak kaldıran yeniçerilerin ayaklanma ve başkaldırılarına dayanır. Topkapı Müzesi civarında yer alan çınar tek başına tüm bir tarihi çağrıştırır. III. Selim hükümdarlığı sırasında ilk bir reform teşebbüsü trajik bir biçimde onun öldürülmesiyle son buldu; bunlar her reform, her yenilik denemesinde isyan ediyorlardı. Nihayet 1826’da, II. Mahmut hükümdarlığında, Başkentin sokaklarında hatta kanlı mücadelelerden sonra, yeniçerilerin kışlaları bombalandı; neredeyse hepsi yok oldu ya da öldürüldü. Bunun üzerine, yabancı Misyon şefleri Yüce Makama en samimi tebriklerini bildirmek için yarıştı. Çok geçmeden, “Asakiri mansurei Muhammediye” adlı yeni bir düzen yaratıldı.
Böylece, yeniçerilerin ortadan kaldırılmasıyla birlikte, idari alanda ve İlerleme yolunda aşılması gereken en zor engel de kayboldu.

Resim:
Bir gönüllü

Bir kraliyet muhafız askeri